
УДК 45.012.224:631

Пустовіт С.В.

к.т.н., старший викладач кафедри машиновикористання та сервісу технологічних систем

E-mail: pustovitl@ukr.net

Житомирський національний агроекологічний університет

м. Житомир

Пустовіт Л.В.

викладач вищої категорії

E-mail: pustovitl@ukr.net

Житомирський агротехнічний коледж

м. Житомир

Котков В.І.

к.т.н., доцент кафедри машиновикористання та сервісу технологічних систем

E-mail: pustovitl@ukr.net

Житомирський національний агроекологічний університет

м. Житомир

ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Pustovit S.V.

Ph.D., senior lecturer mashynovykorystannya service
and technological systems

E-mail: pustovitl@ukr.net

Zhytomyr National Agroecological University

Zhytomyr

Poustovit L.V.

teacher of the highest category

E-mail: pustovitl@ukr.net

Zhytomyr Agricultural College

Zhytomyr

Katkov V.I.

Ph.D., assistant professor of mashynovykorystannya service
and technological systems

E-mail: pustovitl@ukr.net

Zhytomyr National Agroecological University

Zhytomyr

MAIN TRAINING METHODS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Анотація

Вступ. Аспект передачі та сприймання навчальної інформації лежить в основі класифікації методів навчання. Методи навчання використовуються для тренування та розвитку творчого мислення студентів, формування в них відповідних практичних умінь та навичок, які стимулюють і підвищують інтерес до занять, активізують та загострюють сприймання навчального матеріалу, а тому дана тема є актуальною для сьогодення.

Методи. Вивчення наукових підходів щодо вивчення методів навчання у ВНЗ проводилося з використанням методів математичної статистики та регресійного аналізу на ПЕОМ.

Результати. Поєднуючись та взаємодоповнюючись, традиційні та нетрадиційні методи навчання у вищих навчальних закладах приводять до очікуваних результатів.

Перспективи. Розвиток творчого мислення студентів, формування в них відповідних практичних умінь та навичок, а також кращого сприймання навчального матеріалу.

Ключові слова: метод навчання, мислення, навички, інформаційний рівень, практична підготовка.

Abstract

Introduction. Aspect transmission and reception of educational information is the basis of the methods classification. Teaching methods are used for training and development of creative thinking of students, formation of relevant practical skills and abilities that stimulate and increase interest in employment, stimulate and sharpen perception of educational material, so this topic is relevant to the present.

Methods. The results have been obtained with the analysis of scientific approaches to teaching methods at university, with application of the methods of mathematical statistics and regression analysis on a PC.

Results. The combination of traditional and non-traditional methods of teaching in higher education leads to some expected results.

Discussion. The development of students' creative thinking, formation of relevant practical skills and abilities, as well as a better perception of educational material are discussed.

Keywords: method of learning, thinking skills, information level, practical training.

Аннотация

Актуальность. Аспект передачи и восприятия учебной информации лежит в основе классификации методов обучения. Методы обучения используются для тренировки и развития творческого мышления студентов, формирование у них соответствующих практических умений и навыков, которые стимулируют и повышают интерес к занятиям, активизируют и обостряют восприятие учебного материала, а поэтому данная тема является актуальной для сегодняшнего дня.

Методы. Изучение научных подходов к изучению методов обучения в вузах проводилось с использованием методов математической статистики и регрессионного анализа на ПЭВМ.

Результаты. Сочетаясь и взаимодоповнюючись, традиционные и нетрадиционные методы обучения в высших учебных заведениях приводят к ожидаемым результатам.

Перспективы. Развитие творческого мышления студентов, формирование у них соответствующих практических умений и навыков, а также лучшего восприятия учебного материала.

Ключевые слова: метод обучения, мышления, навыки, информационный уровень, практична підготовка.

Вступ. Аспект передачі та сприймання навчальної інформації лежить в основі класифікації методів навчання. Методи навчання використовуються для тренування та розвитку творчого мислення студентів, формування в них відповідних практичних умінь та навичок, які стимулюють і підвищують інтерес до занять, активізують та загострюють сприймання навчального матеріалу, а тому дана тема є актуальною для сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поряд з класифікаціями методів навчання, які відображають певну окрему сторону чи завдання навчально-виховного процесу, існують бінарні класифікації, які розглядаються Ярмаченком М.Д., Галузинським В.М., Євтухом М.Б. та ін. "Класифікація" методів навчання, що ґрунтується на двох істотних ознаках як обов'язкових структурних властивостях методів" була обґрунтована Алексюком А.М.

Литвиненко Є.А. та Рибальський В.І. виділяють сім основних методів активного навчання: ділова гра, розігрування ролей, аналіз конкретних ситуацій, активне

програмове навчання, ігрове проектування, стажування та проблемна лекція. Ще відомим науковцем Бабанським Ю. К. виділялися три великі підгрупи методів навчання, які ми відносимо до традиційних.

Аспект передачі та сприймання навчальної інформації лежить в основі класифікації методів навчання Перовського С. І., Голанта Є. Я.

Мета. Підвищення рівня наукових підходів щодо вивчення та класифікації методів навчання у ВНЗ.

Методологія. Вивчення наукових підходів щодо вивчення методів навчання у ВНЗ проводилося з використанням методів математичної статистики та регресійного аналізу на ПЕОМ.

Результати. Методи навчання – це методи викладання-учіння. У відповідності з характером пізнавальної діяльності студентів по засвоєнню змісту освіти виділяють такі методи, як пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові та дослідницькі. Мова йде про класифікацію методів навчання на основі їх внутрішньої психологічної сторони. Внутрішня психологічна сторона методу навчання є складним психолого-педагогічним синтезом різних психологічних процесів (відчуття і сприймання, пам'яті і мислення, емоцій, уваги і волі суб'єкта тощо) з метою і змістом навчання.

Науковці поділяють методи навчання на словесні (розповідь-пояснення, бесіда, лекція), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (досліди, вправи, лабораторні роботи, реферати тощо).

Крім традиційних, у практиці педагогіки вищої школи великого розповсюдження та застосування набули нетрадиційні методи. Серед них певної уваги заслуговують так звані "активні" методи навчання. Активні методи навчання – методи, стимулюючі пізнавальну діяльність студентів. Особливістю є спонукання студента та викладача до активності, обов'язкову взаємодію в процесі навчання студентів між собою чи з іншими суб'єктами НВП.

Методи активного навчання використовують для тренування та розвитку творчого мислення студентів, формування в них відповідних практичних умінь та навичок. Вони стимулюють і підвищують інтерес до занять, активізують та загострюють сприймання навчального матеріалу.

Метод активного програмового навчання характеризується однією специфічною рисою – поінформованістю викладача у правильному чи найоптимальнішому вирішенні поставленої перед студентами проблеми.

Серед сучасних активних методів навчання є три групи, які використовуються "з метою спрямованого формування різних видів пізнавальної діяльності та форм мислення".

Ними є такі: методи програмованого навчання, методи проблемного навчання, методи інтерактивного (комунікативного) навчання. Метод програмованого навчання характеризується дозованим кроком програми, алгоритмом; проблемного навчання – проблемною ситуацією, типами проблемних ситуацій, евристичною програмою; методам інтерактивного навчання властиві колективні дискусії, навчально-ділові ігри, сценарії та партитури діалогів у процесі колективного вирішення проблем.

До нетрадиційних методів навчання відносять ще й навчальні модулі, які дедалі ширше використовуються в практиці педагогіки вищих навчальних закладів. Навчальним модулем вважають метод навчання, що активізує самостійну пізнавальну діяльність студентів, служить її поетапній організації, регулюванню, контролю та оцінці.

Навчальний модуль поділяють на п'ять складових частин: структурно-логічні схеми (виділяють основні блоки знань по темі, що вивчається); навчальну карту (встановлюється ієрархія елементів, що вивчаються); вибіркові тести для контролю (чи

самоконтролю); задачі аналітичного чи графічного змісту (для контролю чи самоконтролю на більш високому рівні (на рівні умінь та навичок) та лабораторні роботи дослідницького характеру, що сприяють становленню та закріпленню знань з теорії. Окрім згаданих складових частин навчального модуля розглядаються "тьюторські" заняття. Кожне з них, за його словами, замінюючи семінарські та лабораторні роботи, включаючи в себе три-чотири види навчальної роботи: дискусію щодо змісту вивчених першоджерел, аналіз педагогічних ситуацій, вирішення проблемно-педагогічних задач.

До методів навчання, в процесі яких проявляється та оцінюється індивідуальна діяльність студентів, відносимо поза аудиторну діяльність.

Поза аудиторна робота студентів в широкому розумінні включає в себе як самостійну пізнавальну діяльність, так і такі ефективні форми: систематична робота студентів у педагогічних гуртках і клубах, проблемних групах; організація і проведення диспутів, науково-практичних і читацьких конференцій; участь студентів у конкурсах і олімпіадах.

Судячи про тенденції розвитку методів навчання, як бачимо, немає жодної класифікації, оптимальної щодо всього навчального процесу через те, що відображає лише одну або кілька сторін процесу і методів навчання. Зрозуміло, що не можливо побудувати якусь незмінну класифікацію загальних методів навчання, оскільки це означало б помістити надзвичайно різноманітну навчально-педагогічну діяльність, яка постійно поновлюється, у сталу.

Методи навчання у практиці педагогіки вищих навчальних закладів не тільки впливають на якість професійної підготовки студентів, але вони є першоджерелом цієї якості.

Протягом навчання в загальному переваги надаються тим методам навчання, які працюють на інформаційному рівні.

Домінуюче місце займає заняття лекція-семінар. Більшу увагу приділяють методам навчання на проблемному (аналітичному) рівні. У студентів розвиваються уявлення про творчий характер професійно-педагогічної діяльності, з'являється можливість застосувати набуті знання на практиці та закріпити їх. На евристичному (пошуковому) рівні основна увага студентів акцентується на опануванні навичок дослідника. Цей етап є переходом від досліджень загально-педагогічного характеру до дидактико-методичних; студенти знайомляться з загальною методологією та комплексом методик, а також застосовують свої знання на практиці. Студент повинен мати добре розвинуті професійно-педагогічні вміння для проведення дослідно-експериментальної роботи в конкретному навчальному закладі. На цьому етапі перевагу надають тим методам навчання, в яких у більшій мірі проявляється та оцінюється індивідуальна діяльність студентів.

Висновки. Отже, можна дійти до висновку, що методи навчання - надзвичайно складні психолого-педагогічні та соціально-педагогічні утворення. При розкритті їх суті виявляється, що їм властиві не одна, а кілька істотно важливих ознак, і через те будь-якій з них можна віддати перевагу лише в цілком конкретних педагогічних умовах.

На даний час немає жодної класифікації методів навчання, яка охопила б широкий та різноманітний діапазон традиційних та нетрадиційних методів навчання. Неможливо зупинитися на використанні тих чи інших методів навчання окремо. Лише інтегруючись одні в другі, поєднуючись та взаємодоповнюючись, традиційні та нетрадиційні методи навчання у вищих навчальних закладах приводять до очікуваних результатів.

Список використаних джерел

1. Алексюк, А. М. Загальні методи навчання в школі. / А. М. Алексюк. – К.: 1981. – 206 с.
2. Бондарчук, Л. І. Методи активного навчання в курсі "Основи педагогічної майстерності." Вища і середня пед. освіта. / Л. І. Бондарчук, Е. І. Федорчук. – К.: 1993. - № 16. – 51-56 с.
3. Володько, В. М. Самостійна навчально-пізнавальна діяльність як один з методів розвитку творчих здібностей студентів. Вища і середня педагогічна освіта. / В. М. Володько, Т. В. Іванова. – К.: 1993. - № 16. – 62 с.
4. Педагогіка. /За редакцією М. Д.Ярмаченка. – К.: 1986.- 164-190 с.
5. Педагогіка. /Под. ред. Ю. К.Бабанского. – М.: 1988. - 386-412 с.
6. Солдатенко, М. М. Самостійна пізнавальна діяльність як найважливіша умова формування спеціаліста. // Вища і середня освіта. / М. М. Солдатенко, Б. А. Сусь. – К.: 1994. - № 7. - 39-44 с.
7. Фіцула, М. М. Педагогіка. / М. М. Фіцула. - Тернопіль, 1997. - 132-143 с.
8. Фурман, А. П. Технологія створення граф-схем навчальних курсів у модульно-розвивальній системі. / А. П. Фурман. - К.: Рідна школа, 1997. - № 2. - 25-78 с.
9. Явоненко, О. Ф. Комплексний підхід до розв'язування проблем фахової підготовки студентів педвузу. // Педагогіка і психологія. / О. Ф. Явоненко, В. Ф. Савченко. – К.: 1996. - № 4. - 167-173 с.

References

1. Aleksyuk, A. M. (1981). General methods of schooling. Kyiv, 206.
2. Bondarchuk, L. I., Fedorchuk, E. I. (1993). Methods of active learning in the course "Basics of pedagogical skills." High and middle ped. education. Kyiv, № 16. - 51-56.
3. Volodko, V. M., Ivanova, T. (1993). Independent educational and cognitive activity as a method of creative abilities of students. Higher and secondary teacher education. Kyiv, № 16. - 62.
4. Yarmachenka, M. D. (1986). Pedagogy. Kyiv, 164-190.
5. Babanskoho, J. K. (1988). Pedagogy. Moscow, Russia. 386-412.
6. Soldatenko, M. M., Sus, B. A. (1994). Independent cognitive activity as an essential condition for the formation of a specialist. // Higher and Secondary Education. Kyiv, № 7. - 39 - 44.
7. Fitsula, M. M. (1997). Pedagogy. Ternopil, 132-143.
8. Furman, A. P. (1997). Technology of graph-schemes of training courses in developing modular-system. Kyiv: Mother School, № 2. - 25-78.
9. Yavonenko, A. F., Savchenko, V. F. (1996). A comprehensive approach to solving problems of professional training of students Technicalities. // Pedagogy and Psychology. Kyiv, № 4. - 167-173.